

ACC. N:R M. 8951:1-3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: N. Jönsson
Härad: V. Gäringe Adress: Örnestad
Socken: Stoby Berättat av: Densamme
Uppteckningsår: 1943 Född år 1878 i Stoby sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ålder diktningens metoder s. 1-3.

(L.u.F. 45.)

KAMRER N. JÖNSSON

POST- OCH TELEGRAFADRESS:

ÖNNESTAD

RIKSTELEFON: ÖNNESTAD 34

Tryckta för Önnestad den..... 27 febr. 1945.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARK

999

M. 8951: 1.

(d. n. J. 43)

Folkminnesarkivet

L u n d.

Äldre dikningsmetoder.

Uppgifterna avse förhållanden i Rättelövs och Kärplingberga byar i Stoby socken under 1880: och början av 1890:talet.

Täckdikning med tegelrör hade ännu ej kommit i bruk. De öppna diken *Jo* användes kunde endast bristfälligt sänka grundvattnet på sidlänt mark. Ytvattnet leddes till dessa diken medelst vattenfåror (vannfauror), som uppkördes med årder (aur) och putsades med krattra (riva). Den buskvegetation som rätt snart växte upp på dikesrenarna (grobakanterna) måste emellanåt huggas bort och diken vart eller vart annat år rensas, De s.k. träskostövlarna voro en utmärkt fotbeklädnad för arbetarna. I djord och kvicksand (kvega) förstärktes diket^s kanter med sten för att hindra hastig igenslamning.

Dessa öppna diken inkräktade rätt mycket på åkerarealen. Därför började man med s.k. försänkningssgrober. Botten och kanter ^{lades} påddes med sten. Ovanpå denna ränna lades flata stenar, därövanpå ett tjockt lager av enris, varefter jord påfylldes till den omgivande marknivån.

På 1880:talet rådde stort överskott på arbetskraft inom dessa trakter. En tilltagande emigration lättade något på befolkningstrycket. Vanligt var även att åbosöner togo värvning vid armén, arbetare tidvis voro sysselsatta vid kalkbrotten på Saltholmen, och kvinnor i

rätt stor utsträckning togo tjänst i Köpenhamn. - Men drängar och pigor som stannade kvar i hemtrakten, gifte sig och fingo en jordbit att odla på hemmanets skogsmark. Jordägarna odlade alkärr och mossmark i skogarna. Svedjebruk förekom ända fram till det nya seklets början.

Avdikning i kärrodlingarna.

På många ställen i de nämnda byarnas skogsmark inhägnades områden med sidlänt dyjord, ofta på ganska långt avstånd från den övriga till hemmanet hörande odlade jorden. Vanligen var det torparna som verkställde odlingsarbetet. Träden rothöggos och upphöggos till famnved (fajnbränne). Stubbar, grenar och ~~kvistar~~^{med} buskar röjdes undan och området inhägnades "Skeägäre" (stängsel av slänt) eller "Stojngäre" till vilket sten bröts på odlingen. Därefter "kvarterades", Smala diken grävdes med 6 å 7 famnars mellanrum. Tvärdiken ledde från dessa till ett genom mitten av odlingen gående avloppsdike, som sedan måste fortsättas ofta kilometerlångt genom stenbunden skogsmark, för att skaffa nodtorftigt avlopp för vattnet. Ofta låg den omgivande marken avsevärt högre än kärret, varför avloppsdiket på sina ställen fick uttagas till stort djup. Om någon bäck ledde från kärret, upprensades och fördjupades denna. - Odlingen tillgick vanligen sålunda: "Kvarteret" - jorden mellan två diken - flåhackades i kanterna. Grästorvorna vändes och täckte över mittpartiet. På de flåhackade partierna uppkastades dyjorden vid dikesfrävningen. Följande året, när grästorven snart skedde första sådden, vanligen havre.

Knappast något av de skogstorp som tillkommo på 1870: och 1880:talet torde numera finnas kvar. Skogen erövrar steg för steg de gamla "lyckorna" och utplånar spåren av odlarnas hårda arbete på mark, som knappast var odlingsvärd. Jag såg i barndomen hur tprparna odlade tunnlandsvis stenbunden och sidlänt mark. Alla i ytan synliga ej alltför stora stenar brötos upp. De större stenarna sprängdes. Undanskaftade enklast genom att lägga en bred stengärdsgård (Dobelgäre) omkring lyckan. Därefter schaktades till minst en alns djup och de stenar som då

KAMRER N. JÖNSSON

POST- OCH TELEGRAFADRESS:

ÖNNESTAD

RIKSTELEFON: ÖNNESTAD 34

9 9 9

påträffades avlägsnades också. Men marken var för det mesta "si o bjärsur", så att grundvattnet måste sänkas. Om marken ej var allt för stenbunden kunde det ske på ungefär samma sätt, som jag beskriv beträffande kärrodlingarna. Men vanligtvis behöll jordägaren kärren med god djord och ringa sten för eget bruk eller bortackorderade o lingen med villkor, att odlaren skulle utföra allt arbetet och seder mera erhålla halva grödan.

Följande system har jag vid flere torp sett tillämpas vid odlingen: I kanten grävdes en c:a 3 meter bred och 1½ meter djup grop, som sedan till halva höjden fylldes med sten. Därövanpå lades ett tjockt lager enris och jord påfylldes. Invid denna grop grävdes en ny av samma bredd o.s.v. till hela odlingen var genomgrävd och sålunda fi karaktären av en enda stor "försänkingsgrop". Avloppsdikey måste ordnas genom skogsmarken. -

Folkminnesarkivet begär ju fakta och inga reflexioner - men jag kan ej annat än med vemod tänka på de tusentals hårda dagsverken som ne lagts av torparna i de steniga Göingeskogarna och hur ringa lönen blev för deras möda.

Högskoleingenjör

